

Vse to pa seveda ni posebna nesreča za vse tiste, ki jih bolj od ugibanj o tem, kako, zakaj in iz kakšnih nagibov je živel Prešeren, zanimajo ustroj in elementi njegovega pesniškega sveta. Za tega pa je čisto vseeno, ali je Prešeren ljubil Julijo idealno ali samo socialno; ali se je z njo nameraval poročiti ali pa tega v resnici sploh ni imel v mislih; ali je imel pred očmi samo svoj socialni vzpon ali pa si ga je z vsem svojim zavestnim in podzavestnim početjem pravzaprav onemogočal. Prešernov pesniški svet je pač samo tisto, kar in kakršen je — preteklemu, sodobnemu in prihodnjemu slovenstvu v spodbudo, veselje ali pa samo v premislek. Pa še to ni odvisno od Prešernove poezije same po sebi, ampak kvečjemu od slovenstva, ki si iz nje zmeraj znova izbira času in potrebam najprimernejši del.

J. K.

O ARABCIH, KOMUNIZMU, ANGELIH IN ŠE ČEM...

Nedavni krvavi pogrom zoper komuniste v Sudanu je povzročil med našo javnostjo dosti obsodb in še več začudenja ter nerazumevanja. To se je še stopnjevalo, ko je sudanski predsednik Nimeiri kmalu po zatrtem poskusu državnega udara ogorčeno napadal komunizem kot nekaj, kar je popolnoma nezdržljivo s tradicijami, duhom in interesi arabskih narodov, obenem pa zagotavljal, da Sudan želi še naprej uživati politično podporo in vojaško pomoč Sovjetske zveze in drugih socialističnih držav. Kmalu zatem ga je dopolnil mladi libijski predsednik Gadafi, ki se je kljub mladosti in neizkušenosti hitro povzpел med najvidnejše zvezde na arabskem nebu; Gadafi je še bolj odločno povedal, da Arabci komunizma ne marajo in da ga ne bodo trpeli. Skušal je to tudi globlje utemeljiti, češ da je komunizem ateističen in razreden, napredno arabsko gibanje pa

mora temeljiti na islamu, »ki je edini zmožen rešiti vse probleme človeštva«, in na zvezi vseh razredov, katere osnova je panarabski nacionalizem. Hkrati pa se je tudi Gadafi močno zavzel za nadaljnje politično in vojaško sodelovanje s socialističnimi državami, češ da to sodelovanje Arabci tako in tako pošteno plačujejo.

Pravzaprav vse to ni nič novega. Arabci niso nikoli kazali kakšnih simpatij do komunizma, vedno so poudarjali, da je islam temelj njihove ideologije, in izraza »socialistični«, s katerim se krasijo nekatere največje arabske stranke, ali »arabski socializem«, ki ga vsebujejo programi nekaterih arabskih vlad, nista ne v ideologiji ne v družbenih odnosih nikoli pomenila kaj več kot moderno zvenečo frazo. Na komunizem so v arabskih državah ves čas gledali kot na nevaren tujek, komunistične partije so preganjali in jih še, komunisti pa so — in še — polnili ječe in morišča v Egiptu, Iraku, Siriji, Sudanu...

Tisti arabski režimi, ki jim navadno pravimo napredni — Egipt, Sirija, Sudan, Libija, Irak in Alžirija — so si simpatije v liberalni in levo usmerjeni evropski javnosti pridobili predvsem z bojem proti kolonializmu, za neodvisnost in enakopravnost vseh držav, deloma s svojim mladostno zagnanim in v bistvu zdravim nacionalizmom in le v manjši meri s svojo socialno politiko, ki je komaj kaj drugega kot napor nastajajoče mlade buržoazije, da bi v svojem interesu potolkla anahronistične ostanke islamskega fevdalizma.

Nedvomno je takšna politika mladih arabskih buržoaznih režimov imela in še ima objektivno pozitivno vlogo tako v samem arabskem svetu kot na mednarodnem prizorišču. Vse to ne bi bilo sporno in ne bi povzročalo čustvenih in političnih dilem ne pri nas ne v drugih arabskih socialističnih državah, če bi bili zmožni dogajanje v arabskem svetu od vsega začetka spremljati brez-

no, hladno in z razumno mero kritičnosti. Žal, tega ni bilo in tudi še danes ni dovolj. Namesto trezne podobe dogajanj v arabskem svetu smo leta in leta ustvarjali rožnato lažno podobo nekakšne brezpogojne naprednosti, revolucionarnosti in celo socialističnega razvoja tistih arabskih držav, ki imajo relativno najprogressivnejše režime. Naš mednarodni položaj je tak, da smo v teh režimih našli dobrodošle zaveznike za svojo politiko neuvrščenosti in odpora velesilam in njihovim apetitom. Na tem področju se naši nacionalni in državni interesi nedvomno ujemajo z osnovnimi interesi arabskih držav in tu je bilo kaj lahko najti skupen jezik.

Od tu pa smo po nepotrebnem napravili velik in neupravičen korak naprej: iz skupnih državnih in mednarodnopolitičnih interesov smo skovali nekakšno ideološko in razredno prijateljstvo, identičnost poti in ciljev. Dogodki so nas ves čas prepričevali, da zaveznitvo še ni prijateljstvo in da skupni državni interesi še zdaleč niso tudi skupna ideologija. Noben arabski režim še nikoli ni bil v družbenem smislu toliko napreden, da bi pritegnil ali vsaj prenašal tisti tenak napredni sloj v svoji hiši, katerega naprednost ustreza evropski ravni in merilom. Pri tem ne gre samo za komuniste; arabski komunisti resda mnogokrat niso bili kaj dosti več kot moskovske agenture in njihovo delovanje je bilo pogosto nezdružljivo z objektivnimi nacionalnimi in državnimi interesi posameznih držav. Ne pa vselej. Toda izjem pri tem raje nismo priznavali. Pogosto so v arabskih državah uprizarjali krvave pogrome na ljudi in skupine, ki s komunizmom niso imeli nič skupnega, so pa bili naprednejši od trenutno vladajočega režima in bližji našemu pojmovanju naprednosti. Tudi v takih primerih smo raje molčali, da ne bi kalili svetle podobe arabske naprednosti in našega prijateljstva.

Takšna politika ne more dati trajnejših plodov, saj je dan za dnevno vse preveč izpostavljena uničujočemu delovanju dejstev, ki pobijajo rožnata slepila. Arabsko-jugoslovanska idila že dobiva hudo resne razpoke in pri marsikom kopicenje »neplaniranih« dejstev izziva čustveno reakcijo v obratni smeri: kako moremo biti prijatelji z režimi, ki preganjajo in pobijajo svoje napredne ljudi? Kako moremo biti prijatelji z režimi, ki našo ideologijo javno obsojajo in sramotijo? Kako moremo biti prijatelji z režimi, ki javno dopovedujejo vsemu svetu, da jih zanimajo le njihovi lastni interesi in da so zanje pripravljeni povezati se s komerkoli?

Zdi se mi, da so take reakcije, ki so vse bolj pogoste, samo neuradna druga plat medalje uradne naivnosti. Sovjetsko zvezo na primer usodno ne moti, da v Sudanu pobijajo komuniste: protestira sicer, toda njeno orožje še nadalje nemoteno doteka v roke ljudi, ki ga uporabljajo med drugim tudi zato, da pobijajo komuniste. Ko so pred dobrim letom stavkali španski rudarji, je Poljska pospešila in povečala dobave premoga Francovemu režimu. Vse evropske socialistične države glasno obsojajo vojaški režim v Grčiji, toda še nikoli niso imele tako razvejanih stikov z Grčijo, kot so jih navezale zadnji dve leti. Podobnih primerov bi lahko naštevali še dolgo vrsto.

Nauk iz tega je, da v sodobnih mednarodnih odnosih državni interesi igrajo veliko večjo vlogo kot ideologija. To morda ni posebno lepo, je pa realnost, ki se je ne da zanikati. Sovjetsko zvezo in Kitajsko kaj malo vznemirja, da sta obe socialistični državi, da obe prisegata na isto ideologijo; za njune odnose nista odločilna ne družbeni sistem ne ideologija, odločilni so njihovi državni interesi, ki so ju prignali do tega, da si na mejah grozita z velikanskimi armadami in raketami z jedrskimi glavami. Egipt in Sovjetska zveza

nimata ne podobne družbene ureditve ne podobne ideologije, imata pa nekatere skupne državne interese, zaradi katerih sta sklenila pogodbo o dvajsetletnem prijateljstvu. Tudi tu bi lahko naštevati še in še primerov.

Tudi mi nimamo z arabskimi državami ne podobne družbene ureditve ne podobne ideologije. Prav nasprotno. Imamo pa podobne in včasih prav enake državne interese. To je tisto, kar nas združuje in kar je stvarna osnova za dobre odnose in sodelovanje — pa prav nič drugega. Če bi od vsega začetka stvari postavili tako, ne bi bilo treba nikakršnih moralnih kriz, kadar se v arabskem svetu dogajajo stvari, ki so za nas nesprejemljive. Če hočemo svoje odnose z drugimi državami dosledno graditi na moralnih kategorijah in vrednotah, potem moramo nemudoma pretrgati odnose z ZDA (zaradi vietnamske vojne in tisoč drugih stvari), s Sovjetsko zvezo (zaradi okupacije Češkoslovaške in tisoč drugih stvari), z Indonezijo (zaradi pokola komunistov), z Indijo (zaradi množičnih pobijan demonstrantov), z Grčijo (zaradi zapiranja in preganjanja naprednih ljudi), z Etiopijo (zaradi genocida v Somaliji), z Anglijo (zaradi mučenja ujetih irskih upornikov v zaporih), z Brazilijo (zaradi pobijanja Indijancev), s Poljsko (zaradi antisemitizma) in z vsemi drugimi (povsod bi se našel kakšen prepričljiv moralno-ideološki razlog) — in navsezadnje še sami s sabo (tudi tu vzrokov ne bi manjkalo).

Vse to zveni zelo cinično — in v bistvu tudi je. Žal, zgodovina mednarodnih odnosov ni učbenik lepega vedenja in zbirka vzgojnih zgledov; je veliko bolj dokument o tem, kako resnični ali namišljeni državni in nacionalni interesi spodrivajo in konec koncev spodrinejo vse drugo. Zavest o tem in temu primerno ravnanje tudi v propagandi lahko prepreči veliko iluzij. Ena od takih nepotrebnih iluzij je, da so vsi tisti, s katerimi je pametno,

koristno in potrebno ali nujno sodelovati zaradi naših lastnih interesov — brezmadežni krilati angeli.

J. Stanič

RAZPRODAJA NARODNEGA PONOSA

Že od nekdaj velja, da je med vsemi boleznimi najbolj nalezljiva neumnost. Tudi v naših časih. Tudi med nami. Celó vse kaže, da smo prav Slovenci za njen virus še prav posebno dovzetni. S preprostimi besedami se temu odtenku slovenske neumnosti pravi — naj mi bo dovoljen ta ljudski izraz — ritalizništvo do tujcev. Včasih je raslo iz manjvrednostnega kompleksa, mnogokrat iz strahu, zdaj poganja iz povampirjene potrošniške duše, ki »s pesmijo na ustih« razprodaja svoj (?) narodni ponos.

Pred kratkim je bila v Portorožu »gala predstava« jugoslovanskih pevskih grl, nekakšen »Portorož fest«, še bolj pred kratkim smo si v dveh nedeljskih večerih lahko ogledali to radost tudi na malih zaslonih. Tudi poslušali smo jo lahko. Enkratni slovenski dogodek, nesporno! V Portorožu si je to predstavo ogledalo nekaj tisoč dopustnikov, med njimi najbrž tudi kak Slovenec; televizijski prenos je bil namenjen nekaj stotisočem Slovencev, domala samo Slovincem, pa vendar: v dveh zaporednih nedeljskih večerih smo poslušali angleške, italijanske, nemške, srbohrvaške in ENO (prevod angleškega teksta) slovensko pesem! Seveda: tujim gostom, ki so prišli k nam na počitnice, je treba ustreči: naj se počutijo kot doma (začenjam domnevati, da je ta pregovor naše gore list) Angleži, Nemci, Italijani, Hrvati, Srbi, vsem skupaj in vsakemu posebej pa je treba skozi radost pesmi prikriti, da bi utegnil v teh krajih, morda že celo kar ob morju, živeti tudi slovenski človek, morda celo predvsem slovenski človek. Potem pa je treba še